

ΛΑΝΙΤΕΙΟ ΛΥΚΕΙΟ

ΣΧΟΛΙΚΗ ΧΡΟΝΙΑ 2017-2018

ΓΡΑΠΤΕΣ ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΜΑΪΟΥ-ΙΟΥΝΙΟΥ 2018

ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 22/05/2018

ΤΑΞΗ: Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 2 ώρες και 30 λεπτά

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΕΞΙ (6) ΣΕΛΙΔΕΣ.

ΟΔΗΓΙΕΣ:

- Να γράφετε μόνο με μπλε μελάνι.
- Απαγορεύεται η χρήση διορθωτικού υλικού.
- Το εξεταστικό δοκίμιο βαθμολογείται με 100 μονάδες.
- Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από τρία (3) μέρη. Να απαντηθούν ΟΛΕΣ οι ερωτήσεις και των τριών (3) μερών.
- Όλες οι απαντήσεις να καταγράφονται στα φύλλα απαντήσεων.

ΜΕΡΟΣ Α'

(ΜΟΝΑΔΕΣ 20)

Α1. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι ορθό ή λάθος, γράφοντας στα φύλλα απαντήσεών σας τη λέξη «**ΟΡΘΟ**» ή «**ΛΑΘΟΣ**», δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

α) Ο Ηράκλειος κήρυξε ιερό πόλεμο κατά των Περσών, οι οποίοι το 614 μ.Χ. είχαν μεταφέρει τον Τίμιο Σταυρό από την Ιερουσαλήμ στην Κτησιφώντα.

β) Κατά την εντεκάμηνη πολιορκία της Αμμοχώστου από τους Τούρκους (1570-1571 μ.Χ.) επικεφαλής της άμυνας της πόλης ήταν ο τοποτηρητής Νικόλαος Δάνδολος.

γ) Η ήττα των Οθωμανών Τούρκων του Βαγιαζήτ από τους Μογγόλους του Ταμερλάνου στη μάχη της Άγκυρας, το 1402 μ.Χ., επέσπευσε τις προετοιμασίες των Τούρκων για την πολιορκία της Κωνσταντινούπολης.

δ) Ο Φερδινάνδος Μαγγελάνος, ταξιδεύοντας δυτικά και παρακάμπτοντας τη Νότια Αμερική, απέδειξε πως η γη είναι σφαιρική.

ε) Οι Ασσίζες της Χαμηλής Αυλής ήταν γραμμένες στη γαλλική γλώσσα.

(5 X 2 μον. = 10 μονάδες)

A2. Καθένα από τα στοιχεία της Στήλης Β΄ αντιστοιχεί σε ένα από τα ονόματα της Στήλης Α΄. Να γράψετε στα φύλλα απαντήσεών σας τους αριθμούς της Στήλης Α΄ και δίπλα από τον καθένα το γράμμα της Στήλης Β΄ που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

Προσοχή: Στη στήλη Β΄ υπάρχουν **ΔΥΟ (2)** επιπλέον στοιχεία.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
1. Ρωμανός Δ΄ Διογένης	α) Κατέλαβε πραξικοπηματικά τον θρόνο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας με τη βοήθεια των Σταυροφόρων.
2. Ρήγας Φεραίος	β) Μάχη στο Μυριοκέφαλο
3. Αλέξιος Ε΄ Δούκας Μούρτζουφλος	γ) Αποδέχτηκε την εκκλησιαστική Ένωση με τη Ρώμη.
4. Συμεών	δ) Υποστήριξε τη μέση οδό και τη μετακένωση.
5. Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος	ε) Απέβλεπε στη δημιουργία μιας βυζαντινοβουλγαρικής αυτοκρατορίας με αυτοκράτορα τον ίδιο.
	στ) Τύπωσε τη Μεγάλη Χάρτα της Ελλάδος.
	ζ) Μάχη στο Ματζικέρτ

(5 X 2 μον. = 10 μονάδες)

ΜΕΡΟΣ Β΄

(ΜΟΝΑΔΕΣ 45)

B1. Να γράψετε σύντομα κατατοπιστικά σημειώματα (περίπου 50 λέξεις για το καθένα) για τα πιο κάτω, με βάση τα ζητούμενα των παρενθέσεων:

- **Αλληλέγγυον** (τι ήταν και τι όριζε, αυτοκρατορική δυναστεία και αναγκαιότητα επιβολής, δύο συνέπειες)
- **Καθολικός άνθρωπος – homouniversalis** (ορισμός, χαρακτηριστικά)
- **Χρυσόβουλλο του 1082** (τι ήταν, αυτοκράτορας, σε ποιους παραχωρήθηκε, τι προέβλεπε, δύο συνέπειες)

(3X5μ=15 μονάδες)

B2. Σε κείμενο σας, 150-180 περίπου λέξεων, να εξηγήσετε τι ήταν τα θέματα, ποια ανάγκη οδήγησε στη δημιουργία τους κατά τον 7^ο μ.Χ, καθώς και τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας τους. Να αξιολογήσετε τη σημασία του θεσμού αυτού για την Αυτοκρατορία, με αναφορά σε τρεις συνέπειές του. Στο κείμενό σας να εντάσσονται λειτουργικά οι πιο κάτω όροι:

Στρατηγός	Στρατιωτόπια	Στρατιώτης - αγρότης
-----------	--------------	----------------------

(15 μονάδες)

B3. «*Η περίοδος της Φραγκοκρατίας ήταν εποχή μεγάλης καταπίεσης της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Κύπρου, μέχρι που ανέλαβε τη βασιλεία η Ελένη Παλαιολογίνα*».

Σε κείμενό σας, 180-200 περίπου λέξεων, να τεκμηριώσετε την πιο πάνω άποψη, περιγράφοντας την κατάσταση της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Κύπρου κατά τη διάρκεια της Φραγκοκρατίας. Στην απάντησή σας να συμπεριλάβετε και συγκεκριμένα παραδείγματα.

(15 μονάδες)

ΜΕΡΟΣ Γ' (ΜΟΝΑΔΕΣ 35)

ΠΡΟΣΟΧΗ:

1. Ορθή είναι κάθε απάντηση που τεκμηριώνεται επαρκώς με βάση στοιχεία από τις πηγές που παρατίθενται, καθώς και με άλλα ιστορικά γεγονότα/στοιχεία.
2. Η αντιγραφή αυτούσιων χωρίων από τις πηγές, χωρίς περαιτέρω επεξεργασία τους, αξιολογείται με μηδέν μονάδες.

Γ1.

Το 488 ο Ζήνων παραχώρησε στην Κύπρο το περίφημο αυτοκέφαλό της. Αυτό ήταν το τέλος ενός μακρού αγώνα για την απελευθέρωση της νήσου από την κυριαρχία του Πατριαρχείου Αντιοχείας. [...] Μιλώντας με όρους εξωτερικής πολιτικής, επιτράπηκε στην Κύπρο να απαγκιστρωθεί από την πολιτική σφαίρα της Συρίας, όπου οι Μονοφυσίτες κέρδιζαν συνεχώς ανησυχητική δύναμη. Το αυτοκέφαλο της Κύπρου ήταν ένα μέρος μιας προμελετημένης αναδιάρθρωσης της ισορροπίας ισχύος του βυζαντινού κράτους. Αυτό ήταν απαραίτητο, ακριβώς επειδή η οικονομική και γεωγραφική θέση του νησιού μπορούσαν να επηρεάσουν κάθε ισορροπία. Οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί της Κύπρου είχαν τους δικούς τους λόγους για απόσχιση, αλλά δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε ότι και ο Ζήνων είχε τους δικούς του. Ο επαναπροσδιορισμός της Κύπρου στη διεθνή σκηνή της Ανατολικής Μεσογείου στα τέλη του 5^{ου} αι. οδήγησε σε ένα μεγαλύτερο βήμα, πολύ πιο πέρα, τον επόμενο αιώνα χάρη

στον Ιουστινιανό. Όπως προαναφέρθηκε, ο Ιουστινιανός άλλαξε τη διοικητική θέση του νησιού απομακρύνοντάς το από την Αντιόχεια, όσον αφορά τα κοσμικά θέματα, ακριβώς όπως ο Ζήνων είχε κάνει όσον αφορά τα εκκλησιαστικά. Η Κύπρος δεν υπαγόταν πλέον στον κόμη της Ανατολής [...]. Αυτό άλλαξε εκ θεμελίων τον προσανατολισμό της Κύπρου από την Ανατολή στη Δύση. Η νέα μεγάλη περιφέρεια περιελάμβανε τη διαδρομή που οδηγούσε προς την Κωνσταντινούπολη και την Ευρώπη. Προσέφερε τη δυνατότητα άμεσης σύνδεσης με την Αίγυπτο και την Αλεξάνδρεια, από όπου τα πλοία μπορούσαν να πλεύσουν πρώτα προς την Κύπρο και έπειτα να προχωρήσουν προς τα πάνω κατά μήκος των μικρασιατικών παραλίων με προορισμό την πρωτεύουσα ή τις επαρχίες του Δούναβη [...] Αυτό που πραγματικά ενδιέφερε το Βυζαντινό Κράτος ήταν η αποδυνάμωση της μονοφυστικής Ανατολής με τη διασφάλιση μιας σημαντικής οικονομικής ζώνης, τόσο από την άποψη της πλουτοπαραγωγικής ικανότητας, όσο και από την άποψη των διαδρομών που οδηγούσαν στην Κωνσταντινούπολη.

G. W. Bowersock, *The International Role of Late Antique Cyprus, The Bank of Cyprus Cultural Foundation, Nicosia 2000*, σελ. 17-19

Γ1α. Να αναφέρετε ποιες ήταν οι αξιώσεις του Πατριαρχείου Αντιοχείας σε σχέση με την Εκκλησία της Κύπρου. Με ποιο πρόσχημα τις προέβαλλε;

(2 μονάδες)

Γ1β. Να αναφέρετε **τρεις (3)** λόγους για τους οποίους, σύμφωνα με τον G.W. Bowersock, η Κωνσταντινούπολη υποστήριξε πρόθυμα την εκκλησιαστική απεξάρτηση της Κύπρου από το Πατριαρχείο της Αντιοχείας. **(3 μονάδες)**

Γ1γ. Ο αυτοκράτορας Ζήνων, εκτός από το αυτοκέφαλο, παραχώρησε στον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου μια σειρά αυτοκρατορικών προνομίων. Να αναφέρετε ποια ήταν αυτά και να εξηγήσετε ποια ήταν η σημασία τους. **(5 μονάδες)**

Γ2.

...(Η Εικονομαχία) εξέφραζε κυρίως τα συμφέροντα των λαϊκών μαζών των ανατολικών περιοχών της αυτοκρατορίας, αποσκοπούσε κυρίως στο να απαλλάξει τη χώρα από την ακαμψία στην οποία την οδηγούσε η προσήλωση στις ελληνορωμαϊκές παραδόσεις και αξίες, δίνοντάς της δομές κοινωνικές και πολιτικές προσαρμοσμένες στις ανάγκες των περιοχών της Ανατολής, από τους οποίους προέρχονταν οι στρατιωτικές δυνάμεις της αυτοκρατορίας.

Ελένη Αρβελέρ, «Ελληνισμός και Βυζάντιο», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Εκδοτική Αθηνών, τ. Ζ', Αθήνα, 1978

...η ιδεολογία της Εικονομαχίας εξάλλου ερχόταν σε βαθιά αντίθεση με την

ελληνορωμαϊκή θεολογία: Παρεκκλίνοντας προς τη θρησκευτική νοοτροπία της Ανατολής, οι οπαδοί της Εικονομαχίας εξύψωσαν την πνευματική διάσταση της θεότητας θεωρώντας την ως ακατάληπτη, άγνωστη. Ως τέτοια βεβαίως ήταν αδύνατο να απεικονιστεί σε μια υλική εικόνα. Η ελληνοχριστιανική θεολογία, αντίθετα, πιστεύει σε ένα Θεό που υπήρξε συγχρόνως και Άνθρωπος. Όπως υποστηρίζει ο P. Lemerle «το βασικό δόγμα αυτής της θρησκείας της σωτηρίας και της λύτρωσης είναι το δόγμα της ενσάρκωσης». Όλη η θεολογία της Εικόνας στρέφεται γύρω από την πληρότητα της ανθρώπινης φύσης, η οποία στο πρόσωπο του Χριστού ενώνεται... «Σύμφωνα με αυτή τη θεώρηση δεν ήταν δυνατόν να καταδικαστεί η Ύλη, εφόσον στο πρόσωπο του Χριστού η θεία φύση συγχωνεύεται πλήρως με την υλική ανθρώπινη υπόσταση.

Ευρύκλεια Κολέζα, Έλληνες Ρωμιοί ή Γραικοί, Αθήνα 2006, σελ. 42

Γ2α. Ποια ήταν η ιδεολογική βάση στην οποία στηρίχθηκε το κίνημα της Εικονομαχίας και ποια πολιτική αναγκαιότητα το επέβαλε; **(4 μονάδες)**

Γ2β. Πώς έληξε το κίνημα της Εικονομαχίας; Να αναφέρετε τους πρωταγωνιστές της κατάληξης αυτής, καθώς και τις ενέργειές τους.

(6 μονάδες)

Γ3.

Οι Άραβες, πάντως, πριν από το τέλος του έβδομου αιώνα θα δημιουργήσουν το χαλιφάτο τους πάνω στο ίδιο το βυζαντινό έδαφος, στη Δαμασκό, θα επωφεληθούν από την υποστήριξη των βυζαντινών πληθυσμών της Συρίας, για να κατασκευάσουν στόλο και θα επιχειρήσουν τακτικές επιδρομές και λεηλασίες στο βυζαντινό έδαφος. [...] Η βυζαντινή αντίδραση θα εκφραστεί στο όνομα μιας νέας ιδεολογίας, που η εμφάνιση και η εφαρμογή της σημειώνουν μια αποφασιστική καμπή στην ιστορία της Αυτοκρατορίας. Δεν θα μπορέσουμε να καταλάβουμε το νόημα ούτε να υπολογίσουμε τη σπουδαιότητά της, αν δεν λάβουμε υπόψη τους λόγους που εξηγούν την εκπληκτική επιτυχία των Αράβων: την παρόρμηση που έδωσε στους πολεμιστές του Ισλάμ η ιδέα του ιερού πολέμου, την εξάντληση του ρωμαϊκού κόσμου από τους διαρκείς πολέμους και, ιδίως και προπαντός, τη συνεργασία των ανατολικών πληθυσμών με τον εξωτερικό εχθρό. Οι εθνικές παραδόσεις και οι θρησκευτικές τους τάσεις τους διαφοροποιούσαν από τον ελληνορωμαϊκό κόσμο που κυβερνούσε την Κωνσταντινούπολη και έδινε στην αυτοκρατορική πολιτική έναν προσανατολισμό ανάλογο με τα δικά του συμφέροντα. Αυτά τα γεγονότα εξηγούν και δικαιολογούν σ' έναν ορισμένο βαθμό την απώλεια των ανατολικών επαρχιών της Αυτοκρατορίας, μόνιμη εστία των θρησκευτικών εριδών, που είχαν συγκλονίσει το Βυζάντιο [...]

Ελένη Γλύκατζη – Αρβελέρ, Η πολιτική ιδεολογία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, Εκδόσεις Ψυχογιός, 2007, σελ. 33-34

Γ3α. Να εντοπίσετε στην πιο πάνω πηγή (Ελένη Γλύκατζη – Αρβελέρ, *Η πολιτική ιδεολογία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας*) και να εξηγήσετε **τρία (3)** αίτια της ταχύτατης επέκτασης των Αράβων. **(4.5 μονάδες)**

Γ3β. Με βάση την πηγή (Ελένη Γλύκατζη – Αρβελέρ, *Η πολιτική ιδεολογία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας*) και τις ευρύτερες ιστορικές σας γνώσεις, να αναφέρετε και να αξιολογήσετε **τρεις (3)** από τις συνέπειες που είχαν οι αραβικές κατακτήσεις για τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. **(4.5 μονάδες)**

Γ3γ. Αφού παρατηρήσετε προσεκτικά τον πιο πάνω χάρτη και αξιοποιώντας τις ευρύτερες ιστορικές σας γνώσεις, να παρουσιάσετε και να σχολιάσετε την κατάσταση στην Κύπρο την περίοδο από τον 7^ο μέχρι τον 10^ο αιώνα μ.Χ. **(6 μονάδες)**

ΤΕΛΟΣ

Ο Διευθυντής

.....

Γιώργος Ιωσηφίδης